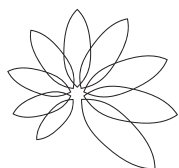

HELSINGIN
SANOMAIN
SÄÄTIÖ

Helsingin Sanomain Säätiö
Vuosikertomus
2009

HELSINGIN
SANOMAIN
SÄÄTIÖ

Helsingin Sanomain Säätiö
Vuosikertomus
2009

.....

Sisältö

.....

	6	Yliasiamiehen sanat
	8	Apurahat ja seminaarit
<i>Stipendit:</i>	10	Toimittajan vapaa vuosi
	16	Jaetut apurahat
<i>Arkisto:</i>	22	Neljä kilometriä kulttuurihistoriaa
	28	Talous ja sijoitustoiminta
	30	Tuloslaskelma
	31	Tase
	32	Hallinto ja henkilökunta
<i>Museo:</i>	34	Tulevan toimittajan historiakylpy
<i>Valokuvaliite:</i>	42	Tilauksessa naispäätoimittaja -seminaari
	43	Näkökulmia Venäjän mediaan -seminaari
	44	Tenavat-näyttelyn avajaiset
	45	Mediatutkimuksen haasteet -seminaari
	46	Säätiön strategiapäivä
	48	Säätiöpäivä
	50	Kirjoituskilpailun tuomarointikokous
	51	Tulevaisuuden sanomalehti -näyttelyn avajaiset
	52	Sananvapauden uudet ulottuvuudet -seminaari
	54	Helsingin Sanomista, päivää! -valokuvanäyttely
	55	Journalismi, valta ja medioituva politiikka -seminaari

.....

Säätiö rahoittaa tutkimusmatkoja journalismin tulevaisuuteen

Miten sanomalehtiyhtiöt voisivat löytää uusia rahanlähteitä, kun nykyinen mainostuloihin ja tilausmaksuihin perustuva malli ei näytä toimivan kuten ennen? Tämä kysymys askarruttaa lehtiväkeä kaikkialla, missä pohditaan painetun sanan nykytilaa ja tulevaisuutta.

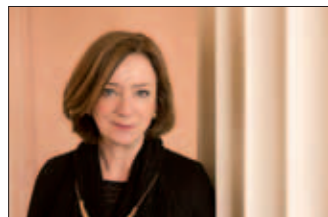
Internet on kasvattanut sanomalehtien lukijamäärät ennätyslukemiin, mutta toisin kuin moni uskoo, lehtiyhtiöille tuleva raha on vähentynyt. Kun lehdet jakavat sisältöään ilmaiseksi verkossa, niiden lukijamäärät kyllä kasvavat, mutta mainostulot vähenevät.

Valaiseva esimerkki on brittiläinen laatulehti The Guardian, jonka verkkopalveluja käyttää 37 miljoonaa ihmistä kautta maailman. Lehdessä paperipainoksellakin on yli miljoona lukijaa, mutta silti tappiota tulee yli kymmenen miljoonaa euroa vuodessa.

Monet laatulehdetkin ovat joutuneet pienentämään toimituksia. Esimerkiksi ruotsalaisen Dagens Nyheterin toimituksesta liki sata ihmistä on saanut lopputilin. Yhdysvaltalaisessa Los Angeles Timesissa toimitusta on supistettu 1100:sta 600:aan. Yhdysvalloissa monta sanomalehteä on lakannut ilmestymästä, ja vararikkoon on joutumassa tunnettuja lehtiketjuja, kuten vaikutusvaltainen Chicago Tribune.

Onneksi suomalaiset sanomalehdet menestyvät vielä kohtalaisen hyvin. Mutta nettimaailma on meilläkin totta.

Alan polttaviin ongelmiin on haettu vastauksia Helsingin Sanomien Säätiön rahoittamissa tutkimuksissa. Yksi ajankohtaisimmista hankkeista oli viime vuoden lopulla valmistunut selvitys Journalismin trendit Yhdysvalloissa. Se käsitteli journalismin ansaintamallien kriisiä Yhdysvalloissa vuonna 2009. Johtopäätösten mukaan ainakin

Yhdysvalloissa toimitukset pienenevät, ammattitoimittajien määrät vähenevät ja lukijat osallistuvat entistä enemmän sisällöntekoon. On esimerkkejä siitäkin, että journalismi ei ole enää sisällön tekemistä, vaan ainoastaan linkkien välittämistä netissä surffaajille. Tämä tarkoittaa, että journalismi siirtyy sisältötaloudesta linkkitalouden aikaan.

Tutkimusprojektien lisäksi säätiö on rahoittanut keskivälillä uraansa olevien toimittajien koulutusta kansainvälisissä huippuyliopistoissa, perustanut Helsingin yliopistoon kansainvälisen maisterikoulutusohjelman ja Tampereen yliopistoon professorin viran käytännön journalismin koulutusohjelmaan.

Yleishyödyllistä tehtäväänsä säätiö toteuttaa apurahojen jaon lisäksi ylläpitämällä Päivälehden arkistoa ja museota. Niiden toimintaa vilkastuttivat Helsingin Sanomain 120-vuotisjuhlallisuudet. Juhlavuonna museon kävijöitä kiinnosti erityisesti Tulevaisuuden sanomalehti -näyttely. Näyttely antoi vinkkejä siitä, miten tulevaisuudessa lehden lukija voi päättää, millaisen etusivun tai jopa koko lehden hän voi itse rakentaa.

Arkiston aarteet täydentyivät perinnekilpailun kautta saaduista kirjoituksista, Helsingin Sanomain 120-vuotisjuhlanäyttelyn valokuvista ja WSOY:n kirjailijoiden kirjeenvaihdosta kertovista dokumenteista.

Neljän toimintavuotensa aikana säätiö on jakanut apurahoina ja muina avustuksina noin 15 miljoonaa euroa, lähes 150 projektiin. Viime vuonna säätiön apurahoilla käynnistettiin 27 hanketta.

Vaikka talouden kasvu meillä ja muualla näyttää epävakaaalta, aikoo säätiö kuluvana toimintavuotena edistää korkeatasoista, tieteellistä tutkimusta viidellä miljoonalla eurolla.

Heleena Savela
Yliasiamies

Apurahat ja seminaarit

Vuosi 2009 oli Helsingin Sanomain Säätiön neljäs kokonainen toimintavuosi. Säätiö syntyi Helsingin Sanomain 100-vuotissäätiön ja Päivälehden arkistosäätiön yhdistyessä joulukuussa 2005. Säätiörekisteriin Helsingin Sanomain Säätiö merkittiin 31.10.2006, ja se aloitti toimintansa 1.11.2006.

Helsingin Sanomain Säätiön tarkoituksena on edistää ja tukea ensisijaisesti viestintään ja viestintäteollisuuteen liittyvää tutkimusta, tulevaisuuden ennakointiin tähtäävää tieteidenvälistä tutkimusta ja muuta suomalaisen yhteiskunnan hyvinvoinnin, kehityksen ja kansainvälisen aseman kannalta tärkeää tutkimusta.

Säätiön tarkoituksena on turvata suomalaisen median, erityisesti sanomalehden, tulevaisuus. Tarkoituksensa toteuttamiseksi säätiö jakaa apurahoja viestintäalan tutkimukseen ja koulutukseen ja ylläpitää Päivälehden arkistoa ja Päivälehden museota.

Helsingin Sanomain Säätiö on Säätiöiden ja rahastojen neuvottelukunnan ja European Foundation Centren jäsen.

Vuoden 2009 aikana apurahoja ja lahjoituksia myönnettiin yhteensä 2 894 325 euroa kaikkiaan 27 hankkeelle. Peruttuja apurahoja oli 51 699 euroa. Sanoma Oyj teki säätiölle 150 000 euron rahalahjoituksen, jonka säätiö lahjoitti edelleen IPI Finlandille International Press Instituten maailmankongressin järjestämiskulujen kattamiseen.

Helsingin Sanomain Säätiön vuosipäivää vietettiin torstaina 19. syyskuuta Päivälehden museossa. Säätiöpäivässä julkistettiin alkuvuoden aikana myönnetyt apurahat ja kuultiin säätiön toimittajastipendiaattien kokemuksia heidän opiskelustaan ulkomaisissa yliopistoissa.

Syksyllä valittiin neljäs viranhaltija säätiön Tampereen yliopistoon perustamaan journalistiikan lahjoitusprofessorin virkaan. Lukuvuoden 2010–2011 virkaa hoitaa ulkoasupäällikkö, FT Hannu Pulkkinen.

Säätiön myöntämien toimittajastipendien turvin 12 suomalaista toimittajaa aloitti vuoden aikana jatko-opintonsa ulkomaisissa huipputyliopistoissa. Euroopassa ohjelmaan kuuluvat Oxfordin yliopiston Reuters Institute for the Study of Journalism ja Freie Universität Berlinin Europäische Journalisten-Fellowships -ohjelma. Yhdysvalloissa toimittajat opiskelivat Kaliforniassa sijaitsevilla yliopistoilla: UC Berkeleyssä ja USC Annenbergissa ja Stanfordin yliopistossa järjestetyssä Innovaatiojournalismiohjelmassa.

Säätiö liittyi vuoden aikana Suomen suurimpien säätiöiden muodostamaan post doc -pooliin.

Poolin tarkoituksena on hakea ja valita väitelleitä tutkijoita ulkomaisiin huippuyliopistoihin tekemään jatkotutkimusta.

Säätiö järjesti Sanoma Newsin (entinen Sanoma Osakeyhtiö) entisille ja nykyisille työntekijöille kirjoituskilpailun Helsingin Sanomain 120-vuotisjuhlavuoden kunniaksi. Marraskuussa Sanomatalon Mediatorilla oli esillä säätiön järjestämä valokuvanäyttely Helsingin Sanomista, päivää!

Helsingin Sanomain Säätiön sisäpiiristä on tehty rekisteri, jota säilytetään säätiön toimistossa. Vuoden aikana säätiössä ei ollut liiketoimintaa sisäpiiriin kuuluvien henkilöiden kanssa.

Toimintavuonna säätiö järjesti kuusi kutsuseminaaria.

Helmikuussa järjestetyssä Tilauksessa naispäätoimittaja -seminaarissa esiteltiin Tampereen yliopiston Tiedotusopin laitoksessa tehtävän *Tasa-arvo, journalismi ja suomalaisten naistoimittajien urakehitys* -projektin väliraportti.

Toukokuussa pidetyssä Näkökulmia Venäjän mediaan -seminaarissa käsiteltiin Venäjän median rakennetta ja kansalaisten mediankäyttöä. Tutkimus on tehty Helsingin yliopiston Viestinnän tutkimuskeskuksen ja Moskovan valtionyliopiston Journalistisen tiedekunnan yhteistyönä.

Kesäkuussa säätiö kutsui koolle suomalaisia viestinnän tutkijoita kaksipäiväiseen Mediatutkimuksen haasteet -seminariin. Seminaaripäivien aikana tutkijat osallistuivat Finlandia-talossa järjestettyyn IPI:n maailmankongressiin ja ideoivat uusia tutkimushankkeita.

Marraskuussa pidetty seminaari päätti Helsingin yliopiston Kansainvälisessä talousoikeuden instituutissa (KATTI) tehdyn kolmivuotisen tutkimushankkeen *Sananvapauden uudet ulottuvuudet*.

Politiikan journalismin tila ja tulevaisuus -tutkimuksen loppuraportti esiteltiin marraskuun lopussa. Tutkimus tehtiin Turun yliopiston Eduskuntatutkimuksen keskuksessa.

Samalla julkistettiin myös Tampereen yliopiston Journalismin tutkimusyksikössä tehty *Media vallan verkoissa*.

Tietämisen vapaus Euroopassa -seminaari järjestettiin Tukholmassa joulukuussa yhdessä Anders Chydenius -säätiön kanssa.

Prenzlauer Berg
Mitte
Tiergarten Krenzberg
Steglitz

Toimittajan vapaa vuosi Kun Anna-Liina Kauhanen aloitti stipendiaattivuotensa Berliinissä, hänellä oli useita tavoitteita – eivätkä ne olleet aivan vaatimattomia.

Sehän oli tietysti iso moka. Menin sinuttelemaan kampaajaa. Sitä ei Saksassa tehdä. Ei, vaikka kampaaja lörpöttelisi koirastaan ja tarjoilisi vihreää teetä. Opin paljon siitä vaivautuneesta hiljaisuudesta, jonka sinuttelu sai aikaan. Vielä on olemassa kulttuurieroja, ja välillä ne pääsevät yllättämään.

Kampaajaa sinutteleamalla tulín lähettäneeksi signaalin, etten oikein arvostanut hänen tekemäänsä työtä. Vaikka arvostinhan minä. Arvostin ihan uskomattoman paljon sitä, että sain istua Berliinissä keskellä päivää kolme ja puoli tuntia nojatuolissa ja ympärilläni tuoksui Intia ja teekuppini täyttyi. Ei kiirettä, ei stressiä.

Noh, kampaaja oli ehkä ainoa palvelu, joka oli Berliinissä kalliimpaa kuin Helsingissä. Ainakin, jos halusi leikkuuttaa kuontalonsa Ayurvedan oppien mukaisesti ja saada selville, että juuri nyt juurichakra on se juttu, johon olisi syytä keskittyä. Ja miksen olisi halunnut? Onhan Berliini kaiken vaihtoehtoisen ja luovan pääkaupunki. Sen sain huomata esimerkiksi keikalla, jolla yhtye siveli itse tehtyä sähkökannelta hevosenhoitovälineillä, nuoli kitaran koppaa ja narisutti viulun jousella styroksin palaa. Se oli elämys. Oivalsin jotain uutta. Ja juuri sitä olin lähtenyt Saksasta hakemaan.

Opiskelin melkein vuoden Helsingin Sanomain Säätiön stipendiaattina Berliinin Freie Universitätin järjestämässä Europäische Journalisten-Fellowships -ohjelmassa. EJE, eurooppalainen toimittajaohjelma, oli saksankielinen – kokonaan. Etukäteen olin omin neuvoin hankkittunut kuukaudeksi kielikurssille Berliiniin tankkaamaan akkusatiivia

ja datiivia. Alkuun puhuin siitä, mistä osasin, en siitä, mistä halusin. Mutta yksi stipendiaattivuoteni tavoitteista oli saada saksasta uusi työkieli. Sainkin. Ja jo muutaman kuukauden kuluttua jopa kirjoitin siitä, mistä halusin. Töitä se tietenkin teetti: oli puurrettava ryhmätöitä italialaisten vaihto-opiskelijoiden kanssa ja pidettävä esitelmä milloin taiteilija Käthe Kollwitzista, milloin saksalaisesta leipäkulttuurista.

Hain stipendiaattivuodelta muutakin kuin uusia oivalluksia. Kaipasin rytminvaihdosta: kiireettömyyttä. Se onnistui. Halusin myös ottaa itäisen Keski-Euroopan haltuun. Niin kävi. Uudelta tiedolta, elämyksiltä ja näkemyksiltä ei voinut välttyä. Halusin opiskella, keskittyä omaan tutkimusprojektiin ja tutustua kollegoihin muista maista, niin kuin varmasti kaikki, jotka hakeutuvat toimittajan töistä hetkeksi opintovapaalle.

Vietin Saksassa mielenkiintoisen vuoden, jota värittivät mielenkiintoiset teemat: globaali talouskriisi ja Saksan erittäin vaikea taloudellinen tilanne, maan vaalit, Liittotasavallan 60-vuotisjuhlit, Berliinin muurin murtumisen ja yhden valtion, DDR:n, tarinan lopun 20-vuotispäivät.

EJF-ohjelma kokoa Berliiniin kahdeksi lukukaudeksi kymmenkunta ammatissaan jo usean vuoden työskennellyttä toimittajaa. Meitä oli kahdeksan naista kahdeksasta maasta – muut olivat Bulgariasta, Kroatiasta, Norjasta, Sloveniasta, Slovakiasta, Tšekistä ja Unkarista – ja yksi mies, Radovan Slovakiasta. Nuorin oli 28-vuotias, vanhin 42.

Meitä oli televisiosta, radiosta ja sanomalehdistä; oli kulttuuritoimittajia, pääkirjoitustoimittajia, juontajia ja kriitikoita. Tulimme myös hyvin erilaisista journalistisista kulttuureista. Bulgarialaista otti päähän oman päätoimittajansa Stasi-menneisyys. Unkarilainen teki meikkiarvosteluja nettilehteen ja haki sisältöä elämään työskentelemällä vasemmistopuolueen ajatushautomossa. Slovaki oli joutunut sanomaan itsensä irti aikakauslehdestä päästäkseen osallistumaan ohjelmaan.

EJF-ohjelman ytimenä ovat viikoittaiset Jour fixe -keskustelutilaisuudet. Näissä tapaamisissa arvovaltainen puhujavieras alustaa ensin kulloinkin käsiteltävästä temasta. Esitelmän aikana istutaan ison pöydän ympärillä nimilaput edessä, mutustellaan keksejä ja siemaillaan Apfelschorlea, kivennäisveden ja omenamehun sekoitusta. Ja kuunnellaan esitystä, jonka ennen meitä on monesti kuullut joukko poli-

tikkoja, diplomaatteja, yrittäjiä ja tutkijoita. Siis puheenvuoroja, joita pidetään maailmalla arvossa.

Jour fixe -keskustelujen ansiosta tapasin kymmeniä saksalaisia vaikuttajia: entisiä ja nykyisiä poliitikkoja, tutkijoita, taide-elämän ja yrityselämän vaikuttajia, yrittäjiä ja toimittajia. Oli Sternin päätoimittaja Hans-Ulrich Jörges, Agence France Pressin Saksan-päätoimittaja Oliver Junkers, kirjailija-professori Gertrud Höhler...

Varsinkin syväsukellus Saksan – tai Saksojen – poliittiseen historiaan teki hyvää. Siksi suosikkivieraani Jour fixeissä olivat Günter Schabowski, entinen DDR:n sosialistisen työväenpuolueen SED:n keskuskomitean jäsen, ja poliitikko Walter Momber, joka oli Länsi-Berliinin kaupunginjohtaja Berliinin muurin murtuessa. He valottivat kiintoisasti vuoden 1989 tapahtumia, Itä-Saksan romahdusta ja sitä prosessia, jolla Itä- ja Länsi-Berliini ja Itä- ja Länsi-Saksa yhdistyivät.

Puhuimme paitsi menneistä myös Euroopan nykykriiseistä, maailmantaloudesta, Yhdysvaltain presidentinvaaleista ja Euroopan suhteista niin länteen kuin itään. Ja itäeurooppalaisia kollegoita kiinnosti tietenkin keskustelu EU:n itälaajentumisesta ja Itä-Euroopan taloustilanteesta.

Yksi Saksan-vuoteni tavoite oli saada valmiiksi graduni. Melkein sainkin. EJF-ohjelman tarkoituksena on, että stipendiaatti toteuttaa lukuvuoden aikana oman tieteellis-journalistisen tutkimushankkeen. Tutkimusprojekti voi olla kokoelma tieteellisiä artikkeleita, laaja juttusarja, kirja tai tutkimus – jotakin sellaista, johon oman työn kiireessä ei ole mahdollisuutta syventyä.

Minä tutkin, mitä on globaali journalismi. Aloitin suurin elkein ja ilmoittauduin lukuisiin seminaareihin. EJF-ohjelman stipendiaateilla kun on oikeus opiskella paitsi Freie Universitätissä myös Berliinin muissa korkeakouluissa.

Paluu toimituksesta luentosaliin oli viehättävää. Freie Universitätin vanhanaikaisesti futuristinen kampus Dahlem-Dorfissa on keskellä idyllistä huvila-aluetta, ja tallustelu pitkin kujia ja 30 000 opiskelijan tallaamia polkuja jaksoi hymyilyttää.

Varsinainen yliopisto-opiskelu saksalaisittain osoittautui työlääksi ja hitusen tylsäksi. Odotin kai enemmän luentoja, sitä, että olisin saanut

kuunnella ja nautiskellen napsia valmiita sitaatteja omaan kirjoitelmaani. Mutta seminaareissa keskeistä oli se, että kukin opiskelija valmisteli vuorollaan alustuksen kulloisestakin aiheesta. Kielipuolelle se ei ollut pikku juttu. Alustuksen, Referatin, teko oli työläs kotitehtävä, johon oli varattava varsin paljon aikaa.

Aiheen esittelyä seurasi keskustelu, johon dosentti osallistui niukasti. Pahimmillaan se tarkoitti yleistasolla velloneita keskusteluja, joista tehtyjä muistiinpanoja ei voi moittia vain kielioppivirheistä. Parhaimmillaan sain tärkeitä oivalluksia omaa tutkimustani varten. Pakko kuitenkin myöntää, että hieman karsin matkan varrella lukujärjestystäni. Hyväksi yhdistelmäksi osoittautui kuusi tuntia saksaa ja kuusi tuntia muita luentoja viikossa, sekä tietenkin EJJ-ohjelman osuus tämän lisäksi. Loput kolme viikon arkipäivää käytin tutkielmani tekoon – kirjoitin ja luin kahviloissa, puistoissa ja kotisohvillakin.

Tutkimusprojektissani selvitin, millaista on julkinen keskustelu globalisaatiosta ja siihen liittyvästä uutistapahtumien ketjusta suomalaisen Helsingin Sanomien ja saksalaisen Süddeutsche Zeitung -sanomalehden sivuilla. Esimerkitapauksenani oli kännykkäyhtiö Nokian päätös siirtää tehtaansa Saksan Bochumista Romaniaan.

Oma aiheeni oli sieltä tieteellisimmästä päästä. Kollegat selvittivät muun muassa sitä, miten Berliinin galleristit selviävät talouskurimuksesta, mikä tekee Berliinistä vetovoimaisen ja millaisia suunnitelmia Hitlerillä oli Slovakian varalle.

Tulevia stipendiaatteja neuvon suhtautumaan tutkimusprojektiin lempeän vakavasti. EJJ-ohjelma on muutoin hyvin vapaa, mutta stipendiaateilta odotetaan varsin laadukasta projektia ja loppuraporttia. Aihe kannattaisi valita niin, että se kiinnostaa silloinkin, kun keväturinko paistaa Prenzlauer Bergin kahviloiden terasseille.

Stipendiaattivuotenani pääsin kurkistamaan saksalaiseen journalismiin, yliopistomaailmaan, keskieurooppalaiseen kulttuurielämään, yhteiskuntaan ja politiikkaan. Tärkeimpiä tuliaisia on kiinnostus Saksaan ja Keski-Eurooppaan.

Erityiskiitoksen ansaitsee myös EJJ-ohjelmaan kuuluva Saksan opintomatka. Kiersimme maata viikon tiukalla ohjelmalla: Saksan

korkein oikeus, Euroopan keskuspankki, Frankfurtin pörssi, ZDF Zweites Deutsches Fernsehen, Deutsches Krebsforschungszentrum, Südwestrundfunk, arkkitehtuurikohde Weissenhof, Euroopan parlamentti...

Reissasin paljon myös itsekseni, varsinkin itäisessä Keski-Euroopassa. Vaikka olisin kyllä viihtynyt vain Berliinissäkin. Se on monikulttuurinen metropoli, jossa on leppoisaa elää. Aina, kun vaihtaa maata, kieltä ja kulttuuria, on tiedossa liuta hoidettavia asioita. Itse nautin valtavasti niistä ensimmäisistä viikoista, jolloin tutustuin saksalaiseen arkeen: tänään kirjastokortti, huomenna verokortti, sitten kännykkäliittymä. Käytännön asiat sujuivat kohtalaisella vaivannäöllä, ja Berliiniin voi lähteä vaikka perheen kanssa. Oikeastaan pitää ylittää vain yksi kynnyks, se, että päättää selvittää saksaksi niin arjesta kuin akateemisista keskusteluistakin.

EJF-ohjelma on erinomainen omatoimimatkaajan kohde. Lukuvuodesta Berliinissä saa irti eniten, kun ei arkaile nähdä vaivaa ja järjestää opintojaan, asumistaan, arkeaan ja juhlaansa mieluisaksi.

Berliinin-vuoteni oli vapaa, myönteisellä tavalla työntäyteinen ja intensiivinen. Tutustuin uusiin ihmisiin, kävin lukuisia kiinnostavia keskusteluja, sain elämyksiä ja näkemyksiä. Berliini on täynnä poliittisen historian kerrostumia. Viihdyin erinomaisesti berliiniläisessä kulttuurielämässä – ja sunnuntaibrunseilla.

Anna-Liina Kauhanen

*Kirjoittaja työskentelee Helsingin Sanomain
Skandinavian-kirjeenvaihtajana.*

Jaetut apurahat

Toimintakauden 2009 aikana apurahoja ja lahjoituksia myönnettiin yhteensä 2 894 325 euroa kaikkiaan 27 hankkeelle.

Apurahoista ilmoitettiin hakijoille henkilökohtaisesti. Lisäksi apurahat julkaistiin säätiön omilla nettisivuilla (www.hssaatio.fi).

Helsingin Sanomain Säätiö on jakanut apurahoja ja lahjoituksia toimintansa aikana 14 369 536 euroa yhteensä 137 hankkeelle. Lisäksi säätiö on tukenut Päivälehdessä museon perusnäyttelyn uudistamista miljoonalla eurolla. Toiminnan aikana peruttujen apurahojen yhteissumma on 146 199 euroa.

Vuonna 2010 säätiö on varannut apurahiin ja toimittajastipendeihin viisi miljoonaa euroa. Apurahojen myöntämiskriteerit ovat samat kuin edellisvuonna.

*Helsingin yliopisto,
Viestinnän tutkimuskeskus CRC
ja Tampereen yliopisto,
Journalismin tutkimusyksikkö
VTI Anu Kantola*

VAALIRAHAKRIISI: MEDIAN JA POLITIIKAN
SUHTEET MURROKSESSA
Tutkimuksen tarkoituksena on selvittää keväällä
2008 alkaneen vaalirahoituskohun merkitystä.
Vaalirahakohussa näyttäisi olevan kyse edellisten
vuosikymmenien aikana syntyneiden ja suomalais-
essa poliittisessa järjestelmässä vakiintuneiden
toimintatapojen kriisistä. Samalla kohu antaa
erinomaisen mahdollisuuden valaista sitä,
millaisia median ja poliittisen järjestelmän suhteet
nykyään ovat ja miten ne ovat muuttuneet.
388 891 €

*Helsingin yliopisto,
Kansainvälisen talousoikeuden instituutti (KATTI)
Professori Pia Letto-Vanamo*
UUSI MEDIAYMPÄRISTÖ –
HAASTEET TEKIJÄNOIKEUDELLE

Tutkimushankkeen tavoitteena on kartoittaa
mahdollisimman kattavasti joukkoviestintään liit-
tyvät ajankohtaiset tekijänoikeudelliset ongelmat
ja tutkia näistä keskeisimpiä. Huomiota kiinnite-
tään digitalisoitumisen ja sen myötä tapahtuneen
informaatiovälityksen sekä perinteisen journalis-
min muutoksen aiheuttamiin haasteisiin.
280 000 €

International Press Institute (IPI)
KANSAINVÄLISEN LEHDISTÖINSTITUUTIN
MAAILMANKONGRESSI HELSINGISSÄ
6.–9.6.2009
International Press Institutin (IPI) maailman-
kongressiin osallistui noin 250 päätoimittajaa,
kustantajaa ja johtavaa toimittajaa yli 40 maasta.
250 000 €

*Helsingin yliopisto,
Viestinnän tutkimuskeskus CRC
Professori Hannu Nieminen*
VENÄJÄ SUOMEN MEDIASSA 2009–2011

Hankkeen tavoitteena on kartoittaa, millaista
kuva Venäjästä ja venäläisistä suomalainen media
välittää. Aihetta tarkastellaan paitsi sisältöjen
myös journalististen käytäntöjen, poliittisen ja
julkisen keskustelun kulttuurin sekä kansalaisten
tasoilla. Tulokset antavat aineksia sekä ulkomaan
että kotimaan uutistoiminnan kehittämiseksi.
218 000 €

*Helsingin yliopisto,
Aleksanteri-instituutti
FT Markku Kangaspuro*
MEDIA VENÄLÄISEN IDENTITEETIN
RAKENTAJANA: VENÄJÄ TOISEN
MAAILMANSODAN HISTORIAN JA
EUROOPPALAISEN TULEVAISUUDEN VÄLISSÄ
Tutkimus on osa kansainvälistä, viiden yliopiston
tutkimusprojektia Memory at War. Vuosina
2010–2012 toteutettavassa projektissa tutkitaan
ensisijaisesti Venäjällä, Puolassa, Ukrainassa,
mutta myös Virossa viime vuosina esille nous-
sutta kiistelyä historian tulkinnoista ja niiden
suhteesta kansallisten ja ylikansallisten identiteet-
tien muodostumiseen.
216 575 €

*Tampereen yliopisto,
Journalismin tutkimusyksikkö
VTI Esa Reunanen*
MITÄ LAMA TEKEE JOURNALISMILLE?

Tutkimus selvittää, millaiset journalistiset proses-
sit, käytännöt ja toimijat vahvistuvat tai heikenty-
vät vuonna 2008 kärjistyneen talouskriisin takia.
Erityisesti tarkastellaan muutoksia journalismin
lähdekäytännöissä, perinteisten journalististen
viestintien ulkopuolella harjoitettavan uutis-
tuotannon seurauksia sekä muutoksia erilaisten
mediatoimijoiden asemassa ja toimintakyvyssä.
141 725 €

*Helsingin yliopisto,
Viestinnän tutkimuskeskus CRC
FT Johanna Sumiala*

CHARLIE BIT MY FINGER!
MITÄ UUTISMEDIA VOI OPPIA YOUTUBESTA?
Tutkimusprojektin tavoitteena on selvittää,
millainen sosiaalinen media YouTube on ja mitä
sellaista se kykenee tarjoamaan, mihin uutismedia
ei kykene.

125 000 €

*Helsingin yliopisto,
Viestinnän tutkimuskeskus CRC
Professori Hannu Nieminen*

PAIKALLISLEHTIEN TULEVAISUUS
Tutkimuksessa selvitetään paikallislehtien tule-
vaisuudennäkymiä tilanteessa, jota luonnehtivat
yhtäältä median syvä rakennemuutos, erityisesti
verkon haasteet, ja toisaalta kiristynyt taloudel-
linen tilanne, jonka seurauksena sanomalehtien
ilmoitustuotot ovat vähentyneet rajusti. Lisäksi
lehtien levikkikehitys on ollut laskevaa jo 1990-
luvulta alkaen ja nuoremmat lukijapolvet ovat
entistä selkeämmin siirtymässä verkkoon.

120 000 €

*Tampereen yliopisto,
Journalismin tutkimusyksikkö
Professori Heikki Luostarinen*

LASTEN JA NUORTEN MEDIAYMPÄRISTÖN
MUUTOS – SEURANTATUTKIMUS, VAIHE II
Tutkimus on toinen vaihe neliosaiseksi suun-
nitellusta lasten ja nuorten mediaympäristön
muutosta koskevasta seurantatutkimuksesta.
Haastattelujen, kyselylomakkeiden, havainnoin-
nin ja mediapäiväkirjojen avulla seurataan noin
kuudenkymmenen Tampereen ja Vesilahden
alueella asuvan lapsen mediakäyttöä. Lapsista 8-,
11- ja 14-vuotiaat osallistuivat jo edelliselle tutki-
muskierrokselle vuonna 2007. Lisäksi mukana on
viisivuotiaiden lasten ryhmä.

111 670 €

*Tampereen yliopisto,
Journalismin tutkimusyksikkö
YTT Esa Reunanen*

UUDESSA
Tutkimuksessa selvitetään journalismin roolia
taloutta koskevan luottamuksen ja talouspoliti-
kan legitimaation rakentumisessa vuonna 2008
kärjistyneessä talouskriisissä. Tutkimus toteute-
taan sekä määrällisen että laadullisen sisällönana-
lyysin keinoin. Analyysissa vertaillaan Helsingin
Sanomien, Kauppalehden sekä Financial Times
-lehden taloutta ja talouspolitiikkaa koskevaa
kirjoittelua noin kahden vuoden ajalta.

100 000 €

*Tampereen yliopisto,
Journalismin tutkimusyksikkö
YTT Iris Ruoho*

NAISTENLEHTI JULKISUUDEN
JA JOURNALISMIN PAIKKANA
Tutkimuksessa selvitetään, millaista on tämän
päivän naistenlehtijournalismi suhteessa aikai-
sempaan, mikä on ollut naistenlehtien rooli
julkisen keskustelun paikkana ja millaisena tekijät
näkevät oman lehtensä roolin. Kysymyksiin
pureudutaan haastattelemalla naistenlehtitoimit-
tajia sekä analysoimalla naistenlehtien sisältöjen
ja journalistisen ilmeen kehitystä vuodesta 1968
vuoteen 2008.

95 115 €

*Helsingin yliopisto,
Viestinnän laitos
Professori Esa Väli-verronen*

LEIKKAA–LIIMAA -JOURNALISMIA?

Tutkimuksessa tarkastellaan median lähdekäytäntöjä ja niiden läpinäkyvyyttä määrällisen ja laadullisen analyysin avulla. Hankkeessa tutkitaan kahta asiaa: Ensinnäkin tavoitteena on selvittää, kuinka suuri osa suomalaisten valtakunnallisten mediatalojen kotimaan uutistuotannosta perustuu pr-lähteisiin ja miten tämä näkyy uutisisällöissä. Toiseksi tutkimuksessa tarkastellaan, missä määrin tietyt jutut ja juttuaiheet kiertävät uutisvälineestä toiseen eli miten paljon viestimet lainaavat aineistoa toisiltaan.

68 000 €

The World Press Institute
HELSINGIN SANOMAT FOUNDATION
FELLOWSHIP WITHIN THE WPI

Kolmevuotinen toimittajastipendiaattiohjelma. Vuosittain yksi suomalainen uransa keskivaiheilla oleva toimittaja valitaan WPI-ohjelmaan Minnesotaan Yhdysvaltoihin.

50 440 €

FM Aki Petteri Lehtinen
TARINOITA TOTUUDESTA
– MITEN JOURNALISMI ESITTÄÄ
TODELLISUUTTA JA AJATUKSIA

Kirjahankkeessa selvitetään tietoteoreettisia kysymyksiä journalismissa representaation käsitteen näkökulmasta. Filosofian alaan kuuluvan teoksen on tarkoitus valaista journalistisen esittämisen keinoja, käytännöllisiä ja tiedollisia rajoja, tavoitteita ja mahdollisuuksia.

33 500 €

*Helsingin yliopisto,
Viestinnän tutkimuskeskus CRC
Professori Hannu Nieminen*

MEDIA FOR DEMOCRACY MONITOR

Tutkimushanke käsittää Suomen osuuden vuoden 2010 aikana toteutettavasta kaksitoista maata käsittävästä Media for Democracy Monitor -vertailututkimuksesta. Tutkimuksen tarkoituksena on arvioida, miten hyvin media toimii tänään eri maissa demokratian toteutumiseksi. Suomen osuudella on kaksi tehtävää: tuottaa Suomea koskeva aineisto vertailututkimusta varten sekä osallistua lisäksi kaikkia maita koskevaan yhteiseen analyysiin.

32 200 €

Helsingin kaupungin nuorisosiainkeskus
NUORTEN ÄÄNI -TOIMITUS

Nuorten ääni -toimituksen tavoitteena on saada muutetuksi valtamedioiden mielikuvaa nuorista positiivisemmaksi, mahdollistaa nuorille käydä yhteiskunnallista keskustelua medioissa ja tehdä lehtijuttuja ja tv-ohjelmia.

30 000 €

Toimittaja, filosofian lisensiaatti Tanja Aitamurto
USA:N LEHTIEN KRIISIÄ
KÄSITTELEVÄ SELVITYSTYÖ

Tutkimus tarkastelee journalismin uusia liiketoimintamalleja Yhdysvalloissa ja selvittää, miten liiketoimintamallit vaikuttavat journalistiseen sisältöön, tuottamisprosesseihin ja journalistisiin käytänteisiin.

27 000 €

*Helsingin yliopisto,
Svenska social- och kommunalhögskolan
VTT Henrika Zilliacus-Tikkanen
ja tutkija Tarja Savolainen*

TASA-ARVOTYÖ JA UUTISTUOTANTO

Tasa-arvotyö ja uutistuotanto -tutkimuksen tarkoituksena on tuoda esille suomalaisissa uutistoimituksissa tehtyä tasa-arvotyötä (ns. best practices) ja selvittää, millä tavalla se on vaikuttanut naisten sijoittumiseen toimituksissa. Tutkimus on Suomen osuus pohjoismaista Best Gender Practice – Verktygslåda för jämställdhet på nordiska nyhetsredaktioner -projektia.

26 520 €

*Helsingin yliopisto,
Yleisen valtio-opin laitos
VTT Juri Mykkänen*

KAMPANJASTRATEGIAT,
UUTISOINTI JA ÄÄNESTÄMINEN
VIESTINNÄLLISTYNEESSÄ MAAILMASSA

Testataan empiirisesti ns. viestinnällistymis-hypoteesia eli viestinten ja poliittisten toimijoiden keskinäisyyhteissä tapahtunutta muutosta.

23 000 €

*Tampereen yliopisto,
Journalismin tutkimusyksikkö
YTT Esa Reunanen*

VEIKKO PIETILÄN MUISTOKIRJA:
JULKISOT, YLEISÖT JA MEDIA

Tiedotusopin professori Veikko Pietilän (1941–2009) muistokirjassa julkaistaan Pietilän artikkeleita ja suomennoksia, joista osa on ennen julkaisemattomia.

21 350 €

Valtiotieteiden lisensiaatti Risto Jussila

VAHTIKOIRA VAI SYLIKOIRA? – SUOMEN
TIIETOTOIMISTO JA POLIITTINEN VALTA URHO
KEKKOSEN PRESIDENTTIIKAUDELLE

Väitöskirjatutkimuksen tarkoituksena on selvittää, mikä oli Suomen Tietotoimiston rooli politiikan raportoijana Urho Kekkonen pitkällä ja ristiriitojakin herättäneellä presidenttikaudella 1956–1981. Miten STT koki asemansa? Miten STT:n asema koettiin? Oliko STT:llä mitään roolia ”vallan vahtikoirana”?

21 000 €

*Helsingin yliopisto,
Svenska social- och kommunalhögskolan
Tutkija, VTT Tarja Savolainen
ja VTT Henrika Zilliacus-Tikkanen*

NAISET SUOMALAISSA
UUTISMEDIAORGANISAATIOISSA

Suomea koskeva tutkimus kansainväliseen Global Report on the Status of Women in News Media -tutkimukseen. Tutkimuksessa selvitetään sukupuolijakoa uutistoimituksissa, uutisorganisaatioiden johdossa ja päättävissä elimissä. Siinä kerätään myös tietoa toimenpiteistä, joilla on edistetty naisten urakehitystä eri organisaatioissa sekä tuotetaan menetelmiä naisten aseman parantamiseksi uutistuotannossa.

20 000 €

*Helsingin yliopisto,
Viestinnän tutkimuskeskus CRC
Tutkija Salli Hakala
ja FT Johanna Sumiala*

VIOLENCE AND NETWORK
SOCIETY -KONFERENSSI

Ensimmäinen Suomessa järjestettävä kansainvälinen ja monitieteinen konferenssi, joka kokoaa yhteen yhteiskunnallisen väkivallan tutkijoita ja väkivallan parissa työskenteleviä. Yhtenä keskeisenä teemana on koulusurma ja media.

15 000 €

Työryhmä:
esimies, Petri Salmén, Helsingin Sanomat
tuottaja Kimmo Penttinen, Aamulehti
NÄIN KÄYTÄN UUTISGRAFIKKAA
OIKEIN -OPAS
Teos opastaa tilastojen ja statistiikan käyttöä
printtimediassa ja verkkosivuilla siten, ettei
tiedon visualisointi ole epäselvää tai tilastollisesti
lukijaa harhaanjohtavaa. Opas kertoo, mikä
grafiikaksi jalostumisessa on olennaista, ja opas-
taa, kuinka saada visuaalinen paketti toimivaksi
kokonaisuudeksi.
5 000 €

Helsingin Sanomain vuosikerta suomen
kielessä menestyneille uusille ylioppilaille
72 780 €

Muut lahjoitukset
4 550 €

Toimittajastipendit
jatkokouluttautumista varten:

Jussi Ahlroth, Mimma Lehtovaara,
Jarmo Raivio, Sampo Vaarakallio
REUTERS INSTITUTE FOR THE STUDY OF
JOURNALISM, OXFORDIN YLIOPISTO
Ayla Albayrak
INTERNATIONAL VISITING SCHOLARS
PROGRAM, UC BERKELEY

Niko Nurminen, Pekka Pekkala
M.A. PROGRAM IN SPECIALIZED JOURNALISM,
USC ANNENBERG

Janne-Pekka Manninen, Jukka Perttu, Matti Posio
INNOVATION JOURNALISM FELLOWSHIP
PROGRAM, STANFORDIN YLIOPISTO

Yhteensä 397 009 €

Neljä kilometriä kulttuurihistoriaa

Päivälehden arkistossa on
Erkkojen suvun ja yhtiöiden
historiaa, siis suomalaista
kulttuurihistoriaa, yli
sadan vuoden ajalta.

Kun astuu Helsingin Korkeavuorenkadulta sisään Päivälehden arkistoon, ensimmäiseksi aistii yhden seikan: syvän hiljaisuuden ja rauhan. Pieni tutkijasali on autio, vieraskirjasta näkyy, ettei arkistossa ole tänään käynyt vielä kukaan. Edellispäivänä kävijöitä on ollut kaksi.

Helsingin Sanomain Säätiön ylläpitämään yksityisarkistoon on koottu Sanoma-konsernin aineistoa pitkälti yli sadalta vuodelta. Suomalaista yritys- ja kulttuurihistoriaa on tallessa neljä hyllykilometriä.

Mutta kuka pääsee tutustumaan tähän arvokkaaseen aineistoon?

Kun professori Juhani Suomi oli saanut 2000-luvun alussa valmiiksi presidentti Urho Kekkosen elämäkertasarjan ja Kekkosen arkistoa-ineisto Orimattilassa vapautui muidenkin käyttöön, Päivälehden arkisto sai vuoron kantaa Suomen suljetuimman arkiston leimaa.

Joitakin historian tutkijoita kismitti erityisesti se, ettei entisen ulko-ministerin, Sanoma Osakeyhtiön toimitusjohtajan Eljas Erkon arkisto ollut heidän käytettävissään.

Päivälehden arkiston johtaja Pekka Anttonen torjuu väitteen, että hänen arkistonsa olisi tutkijoilta suljettu. Suljetun leimassa on perää vain Eljas Erkon arkiston osalta, Anttonen sanoo. ”Sitä ei ole annettu tutkijoiden käyttöön, koska aineistoon haluttiin antaa yksinoikeus Eljas Erkon elämäkerran tekijöille.”

Kahden professorin, Raimo Salokankaan ja Ohto Mannisen, työ on nyt valmis, elämäkerta julkaistu ja Eljas Erkko -tiedot kirjasta kaikkien luettavissa.

”Käsittääkseni saimme kaiken aineiston käyttöön”, Salokangas sanoo. ”Suuria yllätyksiä tai kätkeytyjä luurankoja ei arkistossa ollut.”

1936

1902, 1879, 1

1967

1974

1965

Kiinnostavimmaksi aineistoksi Salokangas nimeää Eljas Erkon laajan kirjeenvaihdon sekä päiväkirjat ja muistiinpanot. Ne ovat vihkoja ja kalentereita, joihin on liimattu kirjeitä ja muistiinpanolappuja. Aivan kaikilta ajoilta muistiinpanoja ei kuitenkaan ole.

Eljas Erkon päiväkirjat ja muistilaput on talletettu arkiston varmimpaan paikkaan, paloturvakaappiin. Siellä ovat myös Sanoma Osakeyhtiön edeltäjän Helsingin Suomalaisen Sanomalehti Osakeyhtiön pöytäkirjat ja Helsingin Sanomien edeltäjän Päivälehden vanhimmat asiakirjat.

Samaan arkistomakasiiniin on lukittuihin hyllyihin sijoitettu Erkon kulttuuri- ja kustantajasuvun muu materiaali kolmen sukupolven ajalta. Mittavimmin aineistoa on tallessa Päivälehden perustajalta Eero Erkolta (1860–1927), hänen pojaltaan Eljas Erkolta (1895–1965) sekä Eljaksen pojalta, Sanoma-konsernin nykyiseltä pääomistajalta Aatos Erkolta (1932–).

Sukuarkistossa ovat myös Eero Erkon veljen runoilija J. H. Erkon (1849–1906) ja puolison Maissi Erkon (1872–1936) kokoelmat. Hyllyjen päädyissä näkyy muitakin nimiä, kuten Ruuto Erkko (Eeron pikkuveli), Paavo ja Eero Olavi Erkko (Eljaksen veljet) sekä Violet Erkko (Eljaksen puoliso), mutta heidän kokoelmansa ovat pieniä. Aatoksen sisaren Patricia Seppälän (1924–2001) aineistoja ei tässä arkistossa ole.

Lukittuihin hyllyihin on sijoitettu myös Sanoma Oyj:n yhtiökousten ja hallituksen pöytäkirjat sekä hallituksen puheenjohtajan toimiston arkisto. Koteloissa on hyvin tuoreitakin liiketoiminnan asiakirjoja ja kirjeenvaihtoa.

Tarkimmin varjeltu osuus Päivälehden arkistosta käsittää noin 300 hyllymetriä, alle kymmenesosan arkiston kaikesta aineistosta.

Erkon sukuarkisto on vain talletettu Päivälehden arkistoon, sitä ei ole sinne luovutettu, ja siksi aineiston käyttöön tarvitaan suvun päämiehen Aatos Erkon lupa, arkistonjohtaja Anttonen kertoo.

Ennen Raimo Salokangasta ja Ohto Mannista luvan on saanut esimerkiksi professori Seppo Zetterberg, joka kirjoitti Eero Erkon 600-sivuisen elämäkerran.

Kirjallisuudentutkija Panu Rajala perehtyi suvun papereihin kirjoittaessaan J. H. Erkon henkilökuvaa Runoilijan sydän, ja päätoimittaja

Keijo K. Kulha sai 1980-luvulla Eljas Erkon aineistoa Helsingin Sanomien poliittista linjaa käsittelevään kirjaansa.

Ministeri Aatos Erkon laajaan ja hyvin yksityiskohtaiseen arkistoon tutkijat eivät ole vielä päässeet. ”Kukaan ei ole edes yrittänyt”, Pekka Anttonen sanoo naurahtaen. Aika harvoin lupaa on kyselty suvun muidenkin jäsenten papereihin, arkistonjohtaja täydentää.

Eniten tilaa Päivälehden arkiston makasiineissa vievät Helsingin Sanomien, Ilta-Sanomien ja konsernin kustantamien muiden lehtien vuosikerrat. Ne ovat myös arkiston käytetyintä aineistoa. Kävijöitä ja tiedustelujen lähettäjiä kiinnostavat erityisesti Helsingin Sanomien ja Viikkosanomien jutut ja kuvat.

Tutkijoita, toimittajia, tv-tuottajia ja tavallisia kansalaisia käy arkistossa vuosittain 200–300. Puhelimitse tai sähköpostitse tulee kolmisensataa tiedustelua. Useimmiten pyyntö koskee yksittäistä lehtikirjoitusta tai tietoa, esimerkiksi sitä, kuka oli Helsingin Sanomien nimimerkki Peri Skooppi tai mitä tarjottiin Teknillisen korkeakoulun aloitusillallisilla 1908. Arkiston henkilökunta koettaa löytää vastauksen.

Sanoman julkaisemat kotimaiset sanoma- ja aikakauslehdet on talletettu arkiston hyllyille säntillisinä sidoksina. HS:n ja IS:n numerot on myös mikrofilmattu ja digitoitu. Niitä voi siis lukea arkistossa kolmella tavalla: selailemalla paperilehteä, rullaamalla mikrofilmiä tai tekemällä hakuja tietokonepääätteellä.

Julkaistut painotuotteet saa arkiston lukusaliin tutkittaviksi ilman kirjallisia lupa-anomuksia. Konsernin muuhun historialliseen aineistoon käyttölupa tarvitaan. Sen myöntää arkistonjohtajan lausunnon pohjalta konsernin kunkin yhtiön toimitusjohtaja.

Jos esimerkiksi haluaa tutkia Sanoma Osakeyhtiön pöytäkirjoja, lupa-anomus menee nykyisen Sanoma Newsin toimitusjohtajalle. Jos taas haluaa tutustua vaikkapa kirjailijoiden ja kustannusyhtiö WSOY:n kirjeenvaihtoon, on saatava WSOY:n toimitusjohtajan lupa.

”Kaikki, jotka ovat pyytäneet, ovat saaneet luvan”, arkistonjohtaja Anttonen sanoo.

”Käyttö on kuitenkin rajattu siten, että vuotta 1980 nuorempiin pöytäkirjoihin annetaan tutkijoille lupa vain poikkeustapauksissa.”

Luvan perästä arkistossa on viime aikoina tutkittu esimerkiksi Taloussanomia, toimittajien asemaa ja valtaa sekä WSOY:n ja Weilin+Göösin vanhoja asiakirjoja.

Tietoja ja kuvia on etsitty Eljas Erkon sikarinpoltosta ja lehtikirjotuksia Suomen kuninkaan virkaa haaveilleesta Matti Klemettilästä. Hänestä olisi tullut kuningas Matti I.

Päivälehden arkiston hyllyjä silmäillessä huomaa, että yhtiöistä ja lehmenteosta on pantu talteen hyvin vaihtelevaa aineistoa. Yhdessä hyllyssä on noin 10 000 valokuvaa Sanoma Osa-keyhtiön työntekijöistä, painokoneista, rakennuksista, messuista, henkilökuntajuhlista ja harrastustoiminnasta.

Toisessa jököttää rivistö Helsingin Sanomien paksuja palkkiokirjoja. Maksettujen kirjoituspalkkioiden perusteella tutkija Kyösti Lamminpää selvitti, ketkä laativat ennen sotia Helsingin Sanomien pääkirjoituksia – ne olivat silloinkin nimettömiä. Kirjoittajiksi paljastui monia politiikan kärkinimiä, kuten K. J. Ståhlberg, Risto Ryti, A. K. Cajander ja T. M. Kivimäki. Heistä tuli presidenttejä ja pääministerejä.

Kolmannesta kolkasta löytyy pitkä rivistö puukaappeja, joihin on talletettu valtaisa määrä WSOY:n kustantamien kirjojen kuvitusoriginaaleja – alkuperäisiä piirroksia ja kansikuvia. Ensimmäiseksi käteen osuu Akseli Gallen-Kallelan piirtämä Seitsemän veljeksien kansi.

WSOY:n historiallista materiaalia on Päivälehden arkistossa paljon, vaikka kaikki kirjat on sijoitettu Painotuotearkistoon Porvooseen.

Korkeavuorenkadulla ovat esimerkiksi vanhimmat kustannussopimukset ja mustissa kansioissa noin 2 500 kirjailijan kirjeenvaihto kustantajansa kanssa. Viime aikoina tutkijoita ovat kiinnostaneet ainakin V. A. Koskenniemen, Maila Talvion, Eeva Joenpellon ja Yrjö Jylhän kirjeet.

Sanoman aikakauslehtien hyllystä voi kaivaa esiin vaikka Aku Ankka ja kumppanit -lehden ensimmäisen numeron joulukuulta 1951 tai Chiffons-lehden, 1950-luvun muotijulkaisun. ”Nylon – aikamme taikasana”, Chiffonsin otsikko julistaa. Chiffons ilmestyi 1952–54. Lehteä tehtiin ja painettiin lähes samassa paikassa, jossa Päivälehden arkisto nyt sijaitsee. Jälkipolvien selailtavaksi on jäänyt neljä numeroa.

Talteen on saatu myös Ilta-Sanomien levikkipäällikön Lasse Lajusen ”mustat kirjat”. Niihin Lajunen merkitsi parinkymmenen vuoden ajan

päivittäin Ilta-Sanomien myynti- ja painosmäärän, lööpin eli myyntijulisteen sisällön sekä sään. Mustista kirjoista tutkija voisi selvittää, millainen lööppi puree suomalaisiin.

Päivälehden arkiston erikoistutkija Isto Mikkonen arvio, että Sanoma-konsernin ”ylätason asiat” selviävät varsin hyvin Päivälehden arkistosta, koska johdon pöytäkirjat on talletettu systemaattisesti.

Suurin aukko on lehtien tekemisen taustoissa. Käytännön toimitustyöstä on arkistoon kertynyt hyvin vähän aineistoa, ja digitaalisuus on vain kasvattanut aukkoa. Sitä on nyt ryhdytty paikkaamaan eläkkeelle siirtyneiden toimittajien ja muiden työntekijöiden haastatteluilla. Niitä on tehty vuodessa kymmenittäin.

Työssä oleville on kehitetty yksinkertainen järjestelmä, jolla he voivat siirtää oman harkintansa mukaan sähköposteja, tekstitiedostoja ja muita digitaalisia dokumentteja arkiston tietokantaan. Tallennussysteemiä vasta testataan, eikä vielä ole kokemuksia siitä, onko sanomalaissilla aikaa ja viitseliäisyyttä täydentää arkiston aukkoa.

Arto Astikainen
Kirjoittaja jäi vuoden 2009 alussa eläkkeelle
Helsingin Sanomain politiikan toimituksesta.

Päivälehden arkisto

Päivälehden arkistossa säilytetään Sanoma-konsernin historialliset arkistot.

Merkittävimmät kokoelmat ovat konsernin yhtiökokousten ja hallitusten asiakirjat, Helsingin Sanomain ja Ilta-Sanomien arkistot, aikakauslehtikokoelmat ja WSOY:n kirjailija- ja kustannussopimusarkistot. Aineistomäärät ovat

kasvaneet vuodessa 213 hyllymetriä 3 623 hyllymetriin. Vuoden 2009 alussa arkisto vuokrasi 146 neliömetriä lisätilaa Sanomalan painosta.

Tutkijapalvelujen tehostamiseksi ja aineiston säilymisen varmistamiseksi Päivälehden arkisto on jatkanut arkistojen mikrofilmausta ja digitointia sekä aloittanut sähköisen arkiston suun-

nittelun. Asiakirjallisen aineiston lisäksi arkistoon on kerätty sanomalehtien toimituksen toimittamiseen liittyvää muistitietoa sekä haastattelujen että kirjoituskilpailun avulla.

Päivälehden arkisto on kouluttanut Sanoma-konsernin henkilökuntaa arkistoasioissa yhdessä Sanoma Akatemian ja Sanoma Osakeyhtiön keskusarkiston kanssa.

Talous ja sijoitustoiminta

Sijoitus- ja rahoitustoiminnan nettotuotot olivat 49 486 264 euroa (2008: nettokulut 54 046 867 euroa). Sijoitusten arvonmuutokset 45 615 189 (-60 813 876 euroa) muodostuivat pääosin Sanoma Oyj:n osakkeiden ja muiden sijoitusten realisoimattomista arvonmuutoksista. Sanoma Oyj:n osakkeiden kirjanpitoarvo määriteltiin vuoden 2006 lopussa, kun Helsingin Sanomain Säätiö perustettiin yhdistämällä Helsingin Sanomain 100-vuotissäätiö ja Päivälehden arkistosäätiö.

Varsinaisen toiminnan kulujäämä oli 4 872 909 euroa (6 072 558 euroa), josta apurahat olivat 2 842 626 (4 048 666 euroa). Toimikauden aikana maksettiin palkkoja ja palkkioita 763 791 euroa (776 300 euroa). Säätiö vastaanotti sananvapauden edistämiseen avustusta 150 000 euroa sekä arkiston toiminnanalalle kirjailijakirjeenvaihtoarkiston järjestämiseen apurahaa 20 000 euroa, jota tuloutettu 6 640 euroa. (Edellisenä vuonna lahjoituksia yhteensä 1 579 000 euroa, josta 1 429 000 euroa oli taide-esineitä ja 150 000 euroa rahalahjoituksia.) Tilikauden ylijäämä oli 44 613 356 euroa (alijäämä 58 540 425 euroa). Säätiöllä on siirtovelkoja 5 081 203 euroa (6 072 302 euroa), josta maksamattomia apurahoja 4 893 985 (5 866 275 euroa).

Säätiön varallisuuden markkina-arvo oli vuoden vaihteessa 138,5 miljoonaa euroa (93,3 miljoonaa euroa). Osakesijoitusten osuus varallisu-

udesta oli 85 % (78 %), kiinteistöjen 5 % (7 %) ja korkosijoitusten 10 % (15 %). Sanoma-osakkeiden osuus koko varallisuudesta oli 65 % (59 %).

Markkina-arvoin laskettuna arvopaperisijoitusten tuotto 2009 oli 61,2 % (-43,6 %). Sanoma-osakkeiden tuotto oli 87,4 % (-49,9 %) ja muiden sijoitusten yhteensä 19,7 % (-27,2 %).

Tuotto oli sekä suhteellisesti että absoluuttisesti poikkeuksellisen korkea.

Rahavarojen hoito ja sijoitustoiminta on tehty hallituksen hyväksymän sijoituspolitiikan mukaisesti ja sijoitustoimintaan liittyvät asiat on käsitelty säätiön talousvaliokunnassa.

Säätiön sijoitustoiminnan tavoitteena on säilyttää ja kasvattaa pääomaa pitkällä aikavälillä sekä turvata varsinaisen toiminnan vakaa kassavirta ja riittävä maksuvalmius. Sijoitushorisontin ollessa pitkä sijoitusstrategia on osakepainotteinen. Kotimainen ja kansainvälinen taloudellinen tilanne heijastuu säätiön sijoituksiin. Sijoitustoiminnan riskit liittyvät pitkälti Sanoma Oyj:n osakkeen arvoon ja osingonmaksukykyyn sekä osakemarkkinoiden ja talouden yleiseen kehitykseen.

Säätiön kirjanpidon ja maksuliikenteen on hoitanut Sanoma News Oy:n kirjanpito- ja maksuliikenneosasto.

* * *

Tuloslaskelma

Luvut EUR	1.1.-31.12.2009		1.1.-31.12.2008	
VARSINAINEN TOIMINTA				
<i>TUTKIMUSTOIMINNAN EDISTÄMINEN</i>				
Tuotot	150 000			
Kulut				
Jaetut apurahat	2 566 995		4 050 918	
Kansainvälisen Lehdistöinstituutin maailmankongressi	250 000			
Lahjoitukset	72 780		61 749	
Palautuneet apurahat	-51 699		-64 000	
Osuus henkilöstökuluista	175 318		238 890	
Poistot	12 568		11 986	
Muut kulut	179 975	3 205 938	198 797	-4 498 339
Tutkimustoiminnan edistämisen alijäämä	-3 055 938		-4 498 339	
<i>MUSEO- JA ARKISTOTOIMINTA</i>				
Tuotot	18 197		9 911	
Kulut				
Apurahat	4 550			
Osuus henkilöstökuluista	695 440		647 942	
Poistot	114 170		133 337	
Muut kulut	960 875	1 775 035	742 090	-1 523 370
Museo- ja arkistotoiminnan alijäämä	-1 756 838		-1 513 459	
<i>YHTEISKULUT</i>				
Tuotot	270			
Kulut				
Henkilöstökulut	902 433		926 144	
- siirretty toiminnanaloille	-870 758		-886 832	
Poistot	2 514		2 397	
Muut kulut	26 215	-60 403	19 051	-60 761
Yhteiskulujen alijäämä	-60 133		-60 761	
Kulujäämä	-4 872 909		-6 072 558	
VARAINHANKINTA				
Tuotot			1 579 000	
Tuottojäämä	0		1 579 000	
SIJOITUS- JA RAHOITUSTOIMINTA				
Tuotot	6 591 666		7 944 718	
Arvonmuutos	45 615 189		-60 813 876	
Kulut	-2 720 590		-1 177 708	
Tuottojäämä	49 486 264		-54 046 867	
Tilikauden yli-/alijäämä	44 613 356		-58 540 425	

Vuosikertomuksessa on esitetty lyhennelmä tilinpäätöksestä.
Esitetty tilinpäätös ei sisällä kaikkia kirjanpitolain mukaisessa tilinpäätöksessä esitettäviä tietoja.
Luvut on esitetty euron tarkkuudella.

Tase

Luvut EUR	31.12.2009		31.12.2008	
VASTAAVAA				
<i>PYSYVÄT VASTAAVAT</i>				
Aineettomat hyödykkeet				
Muut pitkävaikutteiset menot		342 593		392 518
Aineelliset hyödykkeet				
Koneet ja kalusto	194 657		239 439	
Muut aineelliset hyödykkeet	1 440 850	1 635 507	1 440 850	1 680 289
Sijoitukset				
Muut osakkeet ja osuudet		96 490 925		61 908 642
Pysyvät vastaavat yhteensä		98 469 025		63 981 449
<i>VAIHTUVAT VASTAAVAT</i>				
Vaihto-omaisuus		6 181		4 976
Saamiset				
Lyhytaikaiset				
Muut saamiset			92	
Siirtosaamiset	277 372	277 372	360 448	360 540
Rahoitusarvopaperit		40 400 134		31 285 485
Rahat ja pankkisaamiset		146 670		41 777
Vaihtuvat vastaavat yhteensä		40 830 358		31 692 778
Vastaavaa yhteensä		139 299 383		95 674 227
VASTATTAVAA				
<i>OMA PÄÄOMA</i>				
Sidotut rahastot				
Toimintapääoma		1 000 000		1 000 000
Vapaat rahastot				
Käyttörahassto		145 786 455		145 786 455
Edellisten tilikausien yli-/alijäämä		-57 278 311		1 262 114
Tilikauden yli-/alijäämä		44 613 356		-58 540 425
Oma pääoma yhteensä		134 121 500		89 508 145
<i>VIERAS PÄÄOMA</i>				
Lyhytaikainen				
Ostovelat	65 621		75 197	
Muut velat	31 058		18 583	
Siirtovelat	5 081 203	5 177 882	6 072 303	6 166 082
Vieras pääoma yhteensä		5 177 882		6 166 082
Vastattavaa yhteensä		139 299 383		95 674 227

Vuosikertomuksessa on esitetty lyhennelmä tilinpäätöksestä.
Esitetty tilinpäätös ei sisällä kaikkia kirjanpitolain mukaisessa tilinpäätöksessä esitettäviä tietoja.
Luvut on esitetty euron tarkkuudella.

Hallinto ja henkilökunta

Hallitus

Säätiön hallitukseen ovat kuuluneet Janne Virkkunen puheenjohtajana, Paavo Hohti ja Reetta Meriläinen varapuheenjohtajina sekä jäseninä Jaakko Rauramo, Reetta Rätty, Matti Sintonen ja Liisa Välikangas. Hallituksen ensimmäinen varajäsen on ollut Merja Karhapää ja toinen varajäsen Jyrki Ali-Yrkkö.

Toimikauden aikana hallitus kokoontui neljä kertaa. Lisäksi hallitus piti alkukesästä strategiapäivän, jossa keskusteltiin säätiön tulevista toimintamalleista.

Säätiön yliasiamiehenä toimi Heleena Savela ja asiamiehenä Ulla Koski.

Työvaliokunta

Työvaliokunta valmistelee hallituksen kokouksiin tulevat asiat. Siihen kuuluivat Janne Virkkunen (puheenjohtaja), Paavo Hohti, Reetta Meriläinen ja Heleena Savela.

Työvaliokunnan sihteerinä on toiminut asiamies Ulla Koski. Työvaliokunta kokoontui toimikauden aikana viisi kertaa.

Talousvaliokunta

Talousvaliokunnan tehtävänä on valmistella sijoitusstrategia ja raportoida työvaliokunnalle ja hallitukselle sijoitusomaisuuden hoidosta. Vuonna 2009 talousvaliokunnan puheenjohtajana toimi Nils Ittonen ja jäseninä Reetta Meriläinen, Eija Rinta ja Heleena Savela. Kokousten sihteerinä oli Ulla Koski. Talousvaliokunnan kokouksia pidettiin vuoden aikana neljä kertaa.

Tieteellinen toimikunta

Säätiön hallitus perusti kevään 2008 vuosikokouksessa tieteellisen toimikunnan. Sen tehtävänä on avustaa hallitusta apuraha-anomusten arvioinnissa ja raportoida viestintäalan kansainvälisistä konferensseista ja alan uusista tutkimustrendeistä. Toimikunnan jäsenet ovat johtaja, PhD David Levy Oxfordin yliopistosta, professori Thorsten Quandt Hohenheimin yliopistosta Stuttgartista ja erikoistutkija, FT Turo Uskali Jyväskylän yliopistosta. Säätiön edustajina toimikunnassa ovat hallituksen varapuheenjohtaja Paavo Hohti (puheenjohtaja), yliasiamies Heleena Savela ja asiamies Ulla Koski (sihteeri).

Henkilökunta

Vuoden alussa säätiön palveluksessa oli 12 kokoaikaista ja neljä tarvittaessa töihin tulevaa henkilöä. Vuoden lopussa kokoaikaisia oli 12 ja tarvittaessa töihin tulevia neljä henkilöä.

Säätiö toimi kolmessa paikassa: Sanomatalossa, johon on keskittynyt säätiön apurahatoiminta, Korkeavuorenkadulla, jossa sijaitsee Päivälehdten arkisto, ja Ludviginkadulla, jossa toimii Päivälehdten museo.

Tilintarkastajat

Tilintarkastajina ovat toimineet Johanna Perälä KHT sekä Samuli Perälä KHT ja varatilintarkastajina Juha Tuomala KHT ja Henrik Sormunen KHT.

Säätiön hallitus 2009
vasemmalta lukien:
Janne Virkkunen
(puheenjohtaja),
Reetta Meriläinen
(varapuheenjohtaja),
Liisa Välikangas, Matti
Sintonen, Jaakko
Rauramo, Reetta
Räty ja Paavo Hohti
(varapuheenjohtaja).

Tulevan toimittajan historiakylpy Viestinnän opiskelija Sonja Saarikoski kävi Päivälehdien museossa erikoiskierroksella, eikä se ainakaan vähentänyt hänen intoaan alalle.

On kuulas syysaamu Ludviginkadulla Helsingin Sanomain vanhassa toimituksessa.

Päivälehdien museon johtaja Salla Linnahalme ja tuottaja Päivi Lehtovirta odottelevat ovella. On sovittu, että vieras tulee heti museon aukiessa kello 11.

Pari minuuttia ennen määräaikaa ovesta astuu nuori nainen laukku olkapäällä ja tyhjä kahvimuki kädessä. Iloisesti hymyillen hän esittäytyy Sonja Saarikoskeksi ja kertoo olevansa ensimmäistä kertaa Päivälehdien museossa.

Viime keväänä Sonja Saarikosken kotiin rupesi tulemaan ylimääräinen kappale Helsingin Sanomia. Se oli hänelle yllätys. Tilaaajapalvelusta kerrottiin, että hän oli yksi niistä suomen kielessä hyvin menestyneistä ylioppilaista, joille Helsingin Sanomien Säätiö oli lahjoittanut lehden vuosikerran.

20-vuotias Saarikoski kirjoitti Eiran aikuislukioista neljän vuoden opiskelun jälkeen. Aikuislukioon hän oli mennyt siksi, että hän saattoi opiskella myös Sibelius-Akatemian nuorisosastossa.

”Minusta piti tulla muusikko, mutta sitten kiinnostus vaihtui”, hän muistelee abivuoden tapahtumia. Kirjoitusten jälkeen Saarikoski pyrki ja pääsi Helsingin yliopiston valtiotieteelliseen tiedekuntaan opiskelemaan viestintää.

Opinnot olivat syyskuussa vasta alkamassa, kun Saarikoski kutsuttiin tutustumaan Päivälehdien museoon. Salla Linnahalme kertoo lyhyesti museon historiasta. Museo avattiin vuonna 2001, ja vuonna 2007 otettiin käyttöön kellarikerros. Nyt museossa on runsaasti tilaa sekä perusnäyttelylle sanomalehden historiasta että vaihtuville näyttelyille.

Vierailupäivänä museossa on jo ennättänyt käydä kaksi päiväkotiryhmää Tenavat-näyttelyssä, ja iltapäivällä on tulossa kaksi koululuokkaa tutustumaan sanomalehden teon historiaan.

Kierros alkaa.

Päivi Lehtovirta kertoo 1800-luvun viimeisistä vuosikymmenistä, jotka olivat Suomessa kansallisen heräämisen aikaa. Siinä myllerryksessä syntyi vuonna 1889 Päivälehti, jonka ympärillä vaikutti Päivälehdten piiri, nuorten kulttuurimiesten ryhmä.

Lehtovirta muistuttaa, että ryhmässä oli myös yksi nainen, Tekla Hultin, joka oli Suomen ensimmäinen naistoimittaja.

”Miehet olivat edistyksellisiä, kun ottivat hänet mukaan”, Saarikoski antaa tunnustusta Juhani Aholle, Akseli Gallen-Kallelalle, Robert Kajanukselle, Eero Erkolle ja muille Päivälehdten tekijöille.

Kun Venäjä kiristi otettaan Suomen suuriruhtinaskunnasta viime vuosisadan alussa, se tiesi lehdentekijöille ahtaita oloja. Lehti piti viedä sensuurin tarkistettavaksi ennen julkaisemista.

Saarikoski kysyy, miten sensuuri toimi käytännössä. Saira Linna-halme ja Päivi Lehtovirta kertovat pieniä tarinoita lehden arkipäivästä ja vievät Saarikosken tietokoneen ääreen pelaamaan sensuuripeliä. Siinä pitäisi osata kirjoittaa mahdollisimman puolueettomasti ja välttää tiettyjä sanoja, joihin sensuuri mielellään puuttui.

Päivälehti selviytyi sensuurin kynsistä kesään 1904 asti, mutta kenraalikuvernööri Nikolai Bobrikovin murhan jälkeen lehti lakkautettiin. Pian sen seuraajaksi perustettiin Helsingin Sanomat.

Kierros jatkuu. Saarikoski katselee piirroksia, kuvia ja lukee tekstejä, jotka kertovat Helsingin Sanomien ensimmäisistä vuosikymmenistä 1900-luvun alussa.

Siihen aikaan kaikilla arvonsa tunteneilla miehillä oli viikset. Niinpä Sonja Saarikoski ohjataan näytön ääreen, ja ruudulle ilmestyy joukko miehiä ja irtoviiksiä. Hänen pitää kuljettaa hiiren avulla irtoviikset oikeisiin päihin: Chaplinille on helppo löytää oikeat, mutta Leninin viiksille on vaikea keksiä sopivaa päätä.

Lehdessä ei ollut paljon kuvia, mutta tapahtumia pystyttiin havainnollistamaan piirroksilla. Esimerkiksi Titanicin uppoamisesta Helsingin Sanomien toimittajat ovat tehneet hyvää ja perusteellista työtä.

Ehkä he ovat olleet sisuuntuneita, sillä ensimmäinen uutissähke suuren laivan uppoamisesta oli jäänyt toimitukselta huomaamatta. Se oli niin iso kömmähdys, että toimitukselle tuli tarve näyttää. Mutta sellaista se lehden teko on. Aina ei voi onnistua. Se pitää toimittajan mielen nöyränä ja valppaana.

Päivi Lehtovirta vie vieraan suurten taulujen ääreen. Niissä on kuvia 1920-luvun sanomalehdestä. Se näyttää yllättävän vauhdikkaalta: rikosuutisia, urheilua ja sarjakuvia.

Silloinkin keskusteltiin tutusta aiheesta: onko sanomalehti viihhteellistynyt liikaa?

Seuraavan vuosikymmenen alussa uutisia hallitsivat taloudellinen lama ja poliittiset levottomuudet.

Äärioikeisto hautoi mielessään peräti vallankaappauksia, ja niissä merkeissä miehiä kokoontui Mäntsälään vuonna 1932. Kapina kukistui, mutta sillä oli vaikutusta Suomen lehdistöhistoriaan. Syntyi ensimmäinen iltapäivälehti, Ilta-Sanomat.

Sonja Saarikoskelle näytetään Ilta-Sanomien ensimmäistä numeroa. Lehti alkoi pienestä, ja se on vuosikymmenten aikana paisunut suureksi uutisten ja viihteen paketiksi.

1930-luvun mullistukset päättyivät sotaan. Museon dramaattisin esine on kappale venäläistä pommia. Helmikuun 26. päivältä 1944 on karvas muisto lehden historiassa: Ludviginkadun toimitustaloon osui neljä pommia, jotka tekivät pahaa jälkeä.

”Se oli ainoa kerta sodan aikana, kun lehti jäi ilmestymättä”, Linna-halme kertoo.

Sodan jälkeen lehteä kasvatettiin ja uudistettiin. Sivuille alkoi ilmes-tyä valokuvia. Siinä auttoi muun muassa oman kuvatoimiston Lehti-kuvan perustaminen vuonna 1951. Lehtikuva lähti ennakkoluulotto-masti maailmalle ja solmi kansainvälisiä yhteyksiä.

Näyttelyssä on esillä matkakapsäkki, jonka lehtikuvaaja otti mukaansa kuvauskeikoille. Kamerateat olivat suuria kapistuksia, ja kuvien käsittelyä varten piti mukana kuljettaa laboratoriota.

1950- ja 1960-luvuilta on museossa jo paljon pientä toimitustavaraa, kuten kameroita ja vanhoja kirjoituskoneita.

Ensimmäiset kirjoituskoneet olivat kookkaita rumiluksia, mutta

1970-luvulla koneet olivat jo niin pieniä, että toimittaja saattoi kuljettaa niitä mukana juttukeikoilla.

Tietokoneet tulivat Helsingin Sanomien toimitukseen 25 vuotta sitten. Ensimmäiset päätteet olivat lempinimeltään Kojootteja. Onneksi niitä kaikkia ei romutettu, ja yksi on näytillä museossa.

Toimitustavara elävöittää opastusta. Saira Linnahalme ja Päivi Lehtovirta osaavat hyvin kuvailla toimittajien ja toimitusten työtä.

Kierroksen keskellä poikkeamme elokuviin. Ihan totta! Päivälehdten museossa on pieni auditorio, johon on asennettu Bio Rexin vanhat muhkeat tuolit. Teatterissa esitetään kulloiseenkin näyttelyyn liittyviä filmejä. Päiväkotilapset ovat tänään katsoneet Tenavia.

”Ihan mahtava minileffateatteri”, Sonja Saarikoski kiittelee. Me katsomme filmin vanhasta Helsingistä.

Teatterin viereen kannetaan penkkejä ja asetellaan pöytiä. Museossa järjestetään usein tilaisuuksia, ja tänään on vuorossa Afroditen pojat -kirjan julkaisutilaisuus.

Saarikoski pyörähtää muutaman kerran myös Karisellissä. Sinne on rakennettu puusta Kari Suomalaisen legendaariset puoluehahmot, kuten pyylevä kepulainen isäntämies, hontelo haalaridemari ja pulska kokoomuspappi.

Kari piirsi Helsingin Sanomiin viimeisen piirroksensa 1991. Niitä Sonja Saarikoski ei voi muistaa. Hän on syntynyt 1989.

Lopuksi laskeudumme kellarikerrokseen. Tutkimussihteeri Markku Kuusela näyttää eri-ikäisiä painokoneita ja muita lehdentekoon käytettyjä tarvikkeita.

Painokellarin vanhimmat esineet ovat käsinladontavälineistöä 1900-luvun alusta ja uusin on yksikkö Goss-rotaatiosta vuodelta 1978. Kone oli käytössä vuoteen 2003 saakka.

Painotekniikka on kehittynyt nopeasti kolmenkymmenen viime vuoden aikana.

Takavuosina latomossa ja painossa tarvittiin monenlaisia ammatti-ihmisiä, joiden ammatit ovat kuolleet. Onneksi ammattilaiset ovat elossa ja vireitä eläkeläisiä. Markku Kuusela kertoo, että museon näyttöksissä vanhat mestarit opastavat kädestä pitäen, miten ennen

aikaan lehteä tehtiin. Juhlaviikkojen Taiteen yönä vieraita pyydettiin kirjoittamaan runoja, ja vanhoilla koneilla painettiin tekstit muistoksi tekijöilleen.

Kierroksen jälkeen Saarikoski vaikuttaa vähän häkeltyneeltä. ”Ei tämä minulle vielä auennut. Täytyy tulla vielä uudestaan”, Saarikoski lupaa.

On jälkipelin aika. Menemme lounaalle samassa talossa olevaan Groteski-ravintolaan. Sen tiloissa oli vuoteen 1999 asti Ludviginkadun toimitustalon ravintola Kuppila, kuten sitä oli tapana kutsua. Saarikoski on museokäynnistä hyvin innostunut. Hän kertoo lukeneensa sanomalehteä kunnolla vasta kolme vuotta.

”Elin pitkään uutisumpiossa. En seurannut uutisia säännöllisesti. Mutta poikaystävälleni tuli Hesari, ja rupesin lukemaan sitä.”

Nykyisin Saarikoski on omien sanojensa mukaan ”fanaattinen lehdenlukija”.

”Minua ajaa lehden lukuun halu ymmärtää asioita enemmän”, hän sanoo. Hesarin suosikkisivuja ovat kulttuuri, politiikka sekä sunnuntaisivut ja Kuukausiliite.

Oletko kiinnostunut toimittajan ammatista?

”Olen, oikeastaan päivä päivältä enemmän.”

Unto Hämäläinen

Kirjoittaja on Helsingin Sanomain

Kuukausiliitteen toimittaja.

Päivälehdän museo

Päivälehdän museon perustehtävä on suomalaisten lukutaidon edistäminen, sananvapauden vaaliminen sekä maamme sanomalehti- ja kirjapainohistorian tallentaminen jälkipolville.

Museo toimii myös Sanoma-konsernin kotimuseona. Kaikki museon tarjoama toiminta on yleisölle maksutonta. Vuonna 2009 museo toteutti teh-

tävänsä tuottamalla viisi vaihtuvaa näyttelyä sekä järjestämällä opastuksia, työnäytöksiä, seminaareja, luentoja, museoteatteria, elokuvanäytöksiä ja sarjakuvakursseja.

Vuoden päänäyttelyt olivat Hyvä Tavaton! 50 vuotta Tenavia (15.5.2009–25.10.2009) ja Tulevaisuuden sanomalehti (9.11.2009–28.2.2010.) Vuoden aikana museossa

ja sen näyttelyissä vieraili yhteensä noin 45 000 kävijää.

Painokellarin toimintaa kehitettiin aktiivisesti, ja sen työnäytöksiä kävi seuraamassa lähes 3 000 museovierasta.

Museo selvisi arvostettuun European Museum of the Year -loppukilpailuun ja esitteli toimintaansa Turkin Bursassa 3.5.–8.5.2009.

Helsingin Sanomain Säätiön tapakhtumat vuonna 2009

Tilauksessa naispäätoimittaja -seminaari

Päivälehdten museossa 9.2.2009

Paneelin puheenjohtajana toimi professori Arja Ropo Tampereen yliopiston Johtamistieteiden laitoksesta.

Päätoimittaja emerita Terttu Häkkinen, tuottaja Matti Posio, päätoimittaja Aimo Massinen ja toimituspäällikkö Reetta Rätty.

Eturivissä professori Arja Ropo ja päätoimittaja Aimo Massinen.

Naistoimittajien urakehitystä selvittäneen tutkimuksen tekijät professori Iiris Ruoho (vas.) ja tutkija Sinikka Torkkola.

Näkökulmia Venäjän mediaan -seminaari

Päivälehdten museossa 11.5.2009

45

Professori Elena Vartanova Moskovan valtionyliopiston Journalistisesta tiedekunnasta vastasi tutkimuksen venäläisestä osuudesta.

Professori Elena Vartanova, dosentti Markku Kangaspuro ja tutkija Minna-Mari Salminen.

Eturivissä oikealta yliasiamies Heleena Savela, professori Hannu Nieminen sekä tutkija Minna-Mari Salminen.

Toinen oikealta hallituksen jäsen professori Matti Sintonen Helsingin yliopistosta.

Professori Hannu Nieminen esitteli tutkimusraporttia Western Interests and Russian Developments.

Tenavat-näyttelyn avajaiset

Päivälehdessä museossa 14.5.2009

Karel Triana valmistautuu näyttelyn viralliseen avausheittoon. Näyttelyn käsikirjoittaja Juhani Tolvanen (vas.) ja yleisö kannustavat.

Utu Jaskanen rakentaa Tenavien koulutaloa.

Juhani Tolvanen (vas.), Saku Mikkola ja Jukka Halttunen Ludviginkadulla.

Arkkitehti Kari Sivonen kurkistaa Suureen Kurpitsaan.

Mediatutkimuksen haasteet -seminaari

Sanomatalossa 9.6.2009

47

Professori Terhi Rantanen (selin), toimitusjohtaja Mikael Pentikäinen ja professori Risto Kunelius.

Yliasiamies Heleena Savela ja seminaarin puheenjohtajana toiminut erikoistutkija Turo Uskali (selin).

Professori Liisa Uusitalo Helsingin kauppakorkeakoulusta.

Seminaariin osallistui parikymmentä viestinnän tutkijaa.

Professori Janne Seppänen ja professori Heikki Hellman, OTT Sakari Huovinen ja professori Epp Lauk.

Professori Raimo Salokangas Jyväskylän yliopistosta ja tutkija Inka Salovaara-Moring Helsingin yliopistosta.

Säätiön strategiapäivä

Villa Honkaniemessä 17.6.2009

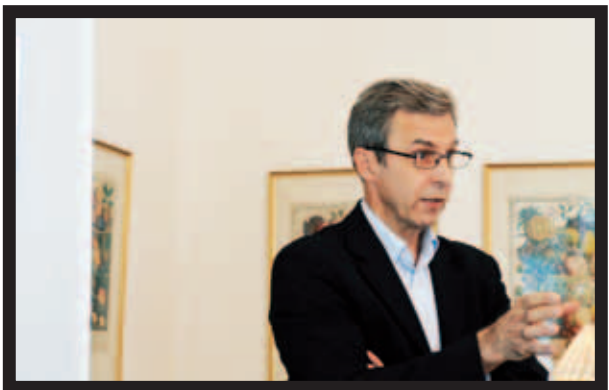
Hallituksen varapuheenjohtaja, professori Paavo Hohti ja hallituksen puheenjohtaja, vastaava päätoimittaja Janne Virkkunen.

Hallituksen jäsen, professori Liisa Välikangas.

Päivälehen museon johtaja Saira Linnahälme (takana seisomassa), Heleena Savela, Reetta Rätty ja Reetta Meriläinen.

Professori Hannu Nieminen raportoi kansainvälisestä media maisteriohjelmasta.

Hallituksen jäsen, professori Matti Sintonen (vas.) ja varajäsenet Jyrki Ali-Yrkkö ja Merja Karhapää.

Hallituksen jäsen, vuorineuvos Jaakko Rauramo ja varajäsenet Jyrki Ali-Yrkkö ja Merja Karhapää.

Yliasiamies Heleena Savela, toimituspäällikkö Reetta Rätty ja professori Matti Sintonen.

Villa Honkaniemi sijaitsee Kirkkonummella.

Päivälehdien museon johtaja Saila Linnahalme kertoi hallituksen jäsenille Sanoman muisti -projektista.

Säätiöpäivä

Päivälehdden museossa 17.9.2009

Helsingin Sanomain Skandinavien-kirjeenvaihtaja Anna-Liina Kauhanen oli säätiön stipendiaattina Berliinissä ja Aamulehden Helsingin-toimituksen toimittaja Jussi Rosendahl Stanfordin yliopistossa Kaliforniassa.

Päätoimittaja Antti Kokkonen, toimituspäällikkö Antero Mukka, esimies Paula Salovaara ja esimies Riikka Venäläinen.

Päätoimittaja Reetta Meriläinen, toimitusjohtaja Håkan Gabrielsson ja OTT Ritva Syrjänen.

Korkeimman hallinto-oikeuden presidentti Pekka Hallberg ja Helsingin yliopiston kansleri Ilkka Niiniluoto.

Päivälehdten arkiston johtaja Pekka Anttonen.

Sanoma Oyj:n toimitusjohtaja Hannu Syrjänen säätiön neljännessä vuosipäivässä.

Päätoimittaja Tuomo Yli-Huttula, toimittaja Teemu Luukka, vastaava päätoimittaja Tapio Sadeoja ja toimittaja Anu Partanen.

Yliasiamies Heleena Savela toivotti vieraat tervetulleiksi.

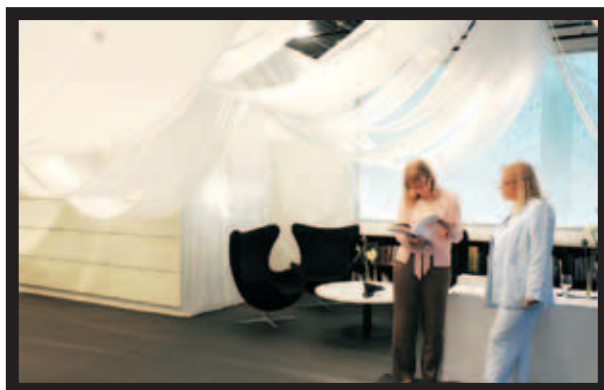
Toimittaja Esa Mäkinen Helsingin Sanomista (keskellä).

Professori Matti Sintonen (vas.), graafikko Johannes Nieminen ja toimitussihteeri Teppo Sillantaus.

Media and Global Communication -maisteriohjelman opiskelijat ryhmäkuvassa.

Tutkija Kirsu Kolari Päivälehdten arkistosta (vas.) ja koordinaattori Ida Savolainen Päivälehdten museosta.

Kirjoituskilpailun tuomarointikokous

Päivälehdessä museossa 2.II.2009

Pöytäkirjojen ulkopuolelta -kirjoituskilpailun tuomariston puheenjohtajana toimi päätoimittaja Reetta Meriläinen (edessä). Muut jäsenet olivat kirjailija Jari Tervo, yliasiamies Heleena Savela ja professori Panu Rajala.

Kirjoituskilpailun voitti toimittaja Unto Hämäläinen kirjoituksellaan ”Sinä yönä Kekkonen kuoli”.

Jari Tervo, Heleena Savela, Ulla Koski, Reetta Meriläinen ja Panu Rajala.

Reetta Meriläinen ja yksi kilpailuun osallistuneiden 36 kirjoittajan tarinoista.

Tulevaisuuden sanomalehti -näyttelyn avajaiset 53

Kirjoituskilpailun palkintojen jako

Päivälehdessä museossa 9.II.2009

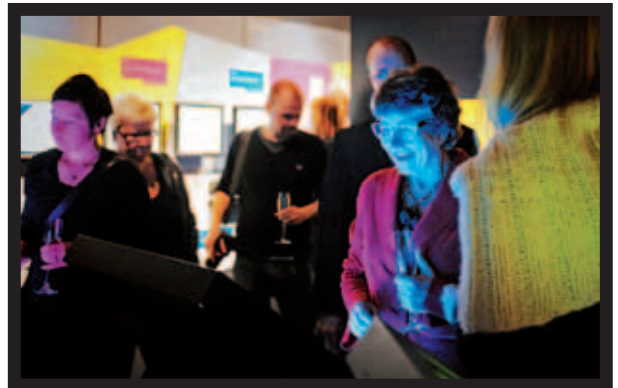
Tulevaisuuden sanomalehti -näyttely juhlisti Helsingin Sanomien 120-vuotisjuhlavuotta.

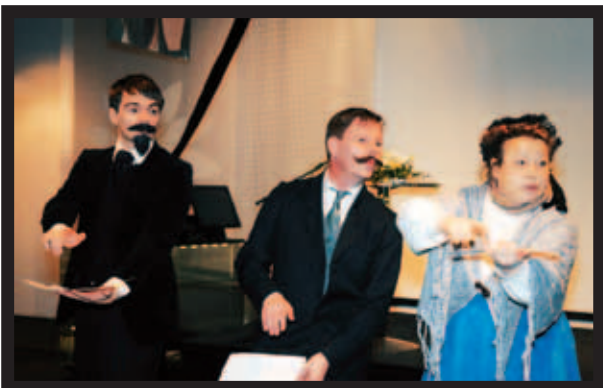
Pöytäkirjojen ulkopuolelta -kirjoituskilpailussa ensimmäisen palkinnon saanut toimittaja Unto Hämäläinen.

Tuottaja Päivi Lehtovirta, kolmannen palkinnon voittanut toimittaja Jouni Mölsä ja toimittaja Kimmo Oksanen.

Kutsuvieraita tutustumassa Tulevaisuuden sanomalehti -näyttelyyn.

Juhani Aho (Juhani Haukka), Eero Erkko (Eero Enqvist) ja Minna Canth (Helena Ryti) viihdyttivät kutsuvieraita.

Hallituksen puheenjohtaja Janne Virkkunen (oik.) ja toimittaja Jouni Mölsä ja toimittaja Unto Hämäläinen (selin).

Sananvapauden uudet ulottuvuudet -seminaari

Päivälehdten museossa 9.II.2009

OTT Päivi Tiilikka oli yksi hankkeen tutkijoista.

Toimitusjohtaja Håkan Gabrielsson Viestinnän Keskusliitosta.

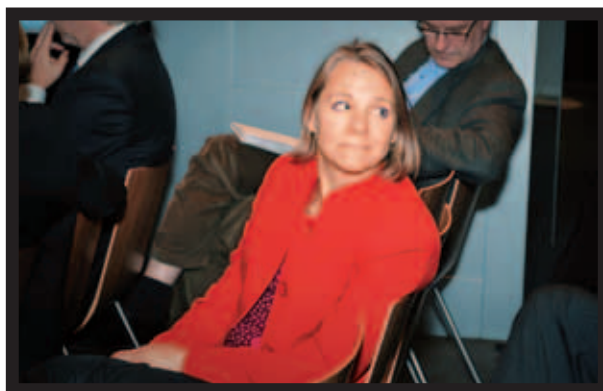
Toimittaja Jyrki Vesikansa Iltalehdestä.

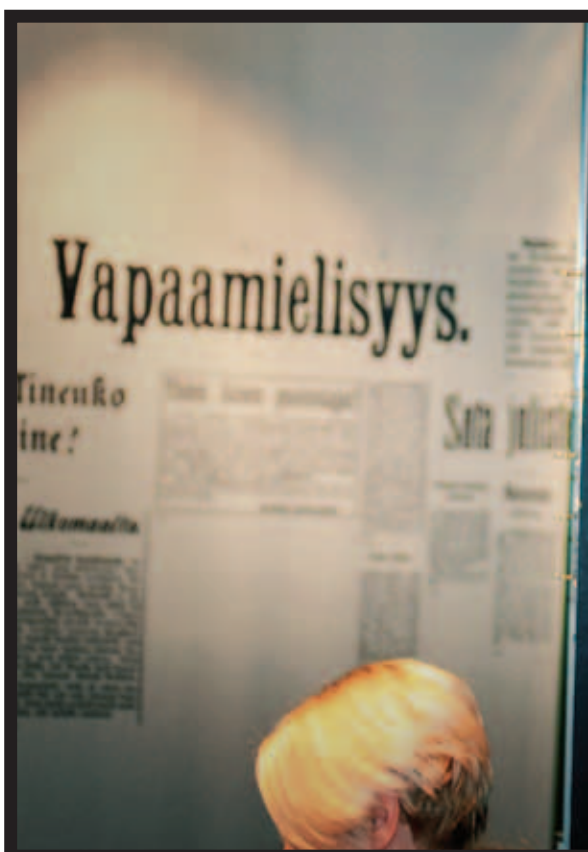
Tutkimushanketta johti professori Pia Letto-Vanamo Kansainvälisen talousoikeuden instituutista (KATTI).

Seminaariin oli saapunut yli 60 sananvapaudesta kiinnostunutta kuulijaa.

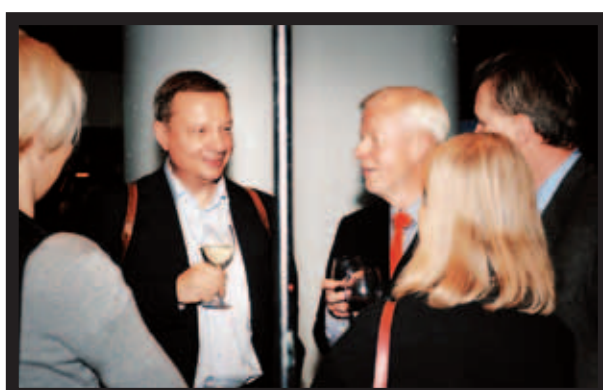
Säätiön hallituksen jäsen, professori Liisa Välikangas.

Julkisen Sanan Neuvoston puheenjohtaja Pekka Hyvärinen.

OTT Sakari Huovinen KATTI:sta kuului tutkimusryhmään.

Toimittaja Baba Lybeck, OTT Sakari Huovinen, toimittaja Carl Henning, toimittaja Heikki Hellman ja asiamies Heli Rahka (selin).

Helsingin Sanomista, päivää! -valokuvanäyttely

Sanomatalon mediatorilla 18.II.2009

.....

Varre Vartiainen ensemble: Varre Vartiainen (kitara), Sami Kuoppamäki (rummut), Sami Saari (laulu) ja Ville Tuomi (solisti).
Lisäksi lavalla jousisektio: Mauri Saarikoski, Tia Ignatius ja Mauri Kuokkanen.

Valokuvaaja Sami Kero, toimituspäällikkö Reetta Rätty ja yliasiamies Heleena Savela.

Valokuvaaja Sami Kero.

Sanoma Oyj:n toimitusjohtaja Hannu Syrjänen.

Heleena Savela, Janne Virkkunen ja professori Laila Hirvisaari.

Journalismi, valta ja medioituva politiikka -seminaari

Päivälehdten museossa 30.II.2009

57

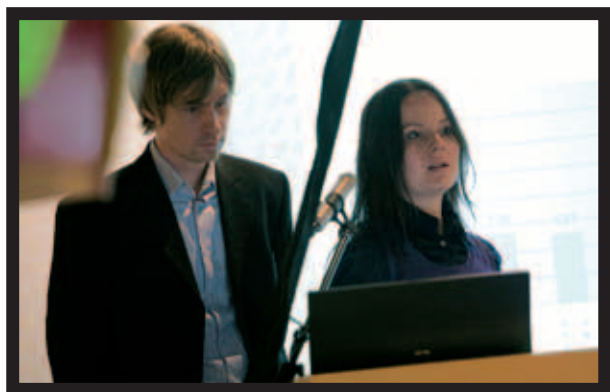
Yliasiamies Heleena Savela avasi seminaarin.

Ilta-Sanomien toimituspäällikkö Erik Rissanen kommentoi tutkimusta.

Tutkija Ville Pitkänen, toimittaja Leena Sharma Suomen Kuvalehdestä ja Sdp:n kansanedustaja Eero Heinäluoma.

Tutkijat Ville Pitkänen ja Mari K. Niemi Turun yliopiston Eduskuntatutkimuksen keskukselta.

Dosentti Ville Pernaa (vas.) Turun yliopistosta johdatteli keskustelua.

.....

Ulkoasu Johannes Nieminen / PenttiPulkkaNieminen
Kuvitukset Camilla Pentti / PenttiPulkkaNieminen
Säätiön yliasiamiehen kuva Magnus Weckström s. 6
Säätiön hallituksen kuva Juliana Harkki s. 37
Säätiön tapahtumien kuvat Ida Pimenoff, sivut 46-51 ja 53-55,
Eva Persson, sivut 52, 56 ja 57.
Vesa Moilanen / Lehtikuva, sivu 44 ja
Pekka Sakki, sivu 45.
Painanut Aldus Oy Lahdessa 2010
Paperi Scandia 2000 white 240 / 100 g
Galerie art gloss 130 g

.....